

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y r e l -
s e s framställning till Ålands landsting med
№ 19/1953. förslag till landskapslag om läroplikt i land-
skapet Åland.

Vid plenum den 3 december 1952 har Landstinget antagit en
landskapslag om läroplikt i landskapet Åland samt en landskapslag
angående kostnaderna för folkskolväsendet i landskapet Åland. De
antagna landskapslagarna insändes sedermera i vederbörlig ordning
till Republikens President för granskning. Vid föredragning i
Statsrådet den 27 mars 1953 har Presidenten förordnat att land-
skapslagarna skola förfalla. Motiven till Presidentens beslut
framgå av nedanciterade till landskapsstyrelsen ställda brev.

"Ålands landsting har genom beslut av den 3 december 1952
antagit en landskapslag om läroplikt i landskapet Åland.

Vid föredragning i statsrådet i dag har Jag, efter det Jag in-
fordrat Högsta domstolens utlåtande i ärendet och även Ålandsdele-
gationen avgivit sitt yttrande, funnit att enligt 1 § i landskaps-
lagen barn i landskapet Åland, vilka icke äro utländska medborga-
re, äro underkastade läroplikt, medan jämlikt motsvarande stadgan-
de i 1 § i rikets lag om läroplikt, sådant lagrummet lyder i lagen

22 november 1946, barn av finska medborgare äro underkastade läroplikt. Då finsk medborgare i vissa fall samtidigt kan vara medborgare i annat land vore en dylik medborgare enligt landskapslag icke underkastad läroplikt i landskapet Åland, men väl i det övriga riket. Då enligt 11 § 2 mom. 6 punkten självstyrelselagen för Åland rikets lagstiftande organ förbehållits stiftande av allmän lag, då ärendet rör bl.a. grundsatsen om allmän läroplikt, såvitt fråga är därom, vilka barn som äro underkastade läroplikt, då förenämnda 1 § i landskapslagen ej i enlighet med 14 § 4 mom. självstyrelselagen i sak överensstämmer med motsvarande stadgande i rikets lag, har Jag funnit att landstinget på förenämnda grunder överskridit sin lagstiftningsbehörighet, varför Jag i stöd av 14 § 2 mom. självstyrelselagen beslutat utöva den Mig tillkommande rätten att förordna, att nämnda landskapslag skall förfalla; vilket Landskapsstyrelsen härmed till kännedom meddelas.

Helsingfors, å Statsrådet den 27 mars 1953.

Republikens President

J.K. Paasikivi.

Justitieminister Sven Högström."

"Ålands landsting har genom beslut av den 3 december 1952 anta

git en landskapslag angående kostnaderna för folkskolväsendet i landskapet Åland.

Vid föredragning i statsrådet i dag har Jag, efter det Jag infordrat Högsta domstolens utlåtande i ärendet och även Ålandsdelegationen avgivit sitt yttrande, funnit, att landskapslagen i 1, 14 och 25 §§ innehåller hänvisningar till den av landstinget medelst beslut av samma dag antagna landskapslagen om läroplikt i landskapet Åland och sålunda förutsätter sagda landskapslags i kraftträdande. Då Jag emellertid i dag beslutat, att sistsagda landskapslag på i beslutet närmare angivna grunder skall förfalla, och då föreliggande landskapslag är beroende av landskapslagen om läroplikt och ej kan tillämpas oberoende av denna, har Jag, med avseende å landskapslagen angående kostnaderna för folkskolväsendet i landskapet Åland, beslutat utöva den Mig enligt 14 § 2 mom. självstyrelselagen tillkommande rätten att förordna att lagen skall förfalla; vilket Landskapsstyrelsen härmed till kännedom meddelas.

Helsingfors, å Statsrådet den 27 mars 1953.

Republikens President

J.K. Paasikivi.

Justitieminister Sven Högström."

Republikens Presidents förenämnda brev har för landskapsstyrelsen föredragits den 8.4.1953, och beslöt landskapsstyrelsen låta uppgöra nya förslag till landskapslagar i ämnet, varvid det påtalade stadgandet i landskapslagen om läroplikt skulle omformuleras så, ~~att stadgandet i landskapslagen om läroplikt skulle omformuleras så~~, att stadgandet i sak skall överensstämma med motsvarande stadgande i rikets läropliktslag. Här följer även nytt förslag till landskapslag om läroplikt i landskapet Åland. Förslaget är med undantag av det omformulerade stadgandet i 1 § helt överensstämmande med den av Landstinget antagna landskapslagen, som av Presidenten förordnats att förfalla. I en senare friställning skall Landstinget föreläggas förslag till landskapslag angående kostnaderna för folkskolväsendet.

Hänvisande till förestående får landskapsstyrelsen vördsamt förelägga Landstinget till antagande nedanstående

L a n d s k a p s l a g

angående läroplikt i landskapet Åland.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap.

Om läroplikt i allmänhet.

1 §.

Barn av finska medborgare i landskapet Åland äro underkastade läroplikt enligt denna landskapslag, och träder denna läroplikt i kraft i nedan stadgad ordning.

Angående undersvaga barns läroplikt stadgas särskilt.

2 §.

Läroplikten avser inhämtande av det mått av kunskap och färdighet, som i folkskola meddelas.

Undervisningsspråket i folkskola, som åtnjuter understöd av landskapet, skall vara svenska.

3 §.

Läroplikten inträder vid höstterminens början det kalenderår, under vilket barnet fyller sju år, och upphör vid vårterminens slut det år, under vilket barnet fyller femton år eller, ifall det kunskapsmått och den färdighet, som 2 § stadgats, icke uppnåtts, sexton år.

Den i föregående moment nämnda tiden för läropliktens fullgörande må framskjutas ett år, där barnets målsman eller folkskolans direktion prövar det för barnet nyttigt.

Utan avseende å ålder skall barn anses hava fullgjort sin läroplikt, så snart det erhållit avgångsbetyg från folkskolan eller annorledes inhämtat motsvarande mått av kunskap och färdighet.

4 §.

Befrielse från läroplikt må beviljas barn för kroppsslyte eller svag hälsa i den mån, som av läkare prövas nödigt. Kan intyg av läkare ej utan större svårighet anskaffas, ankommer befrielsen på vederbörande folkskoldirektions prövning, såvitt befrielsen icke gäller hela skolgången under längre tid än en termin, i vilket fall barnet skall på kommunens bekostnad undersökas av läkare.

För bristande fattningsförmåga må barn med folkskolinspektörens begivande av direktionen i erforderlig utsträckning befrias från läropliktens fullgörande. Där kommun för sådana barn anordnat särundervisning, på sätt i 12 § stadgas, vare dessa pliktiga att taga del däri.

Av annan synnerlig orsak vare skolföreståndare berättigad att på anhållan av barnets målsman medgiva befrielse från läroplikten för högst en månad samt med direktionens bifall för högst en läs-termin.

Angående befrielse från religionsundervisningen är särskilt

stadgat.

2 kap.

Om läropliktens fullgörande.

5 §.

Läroplikten bör av barn fullgöras i folkskola, därest ej barnet erhållit motsvarande undervisning i annan skola eller i hemmet.

6 §.

I varje kommun skall för läropliktens fullgörande finnas ett tillräckligt antal folkskolor, så förlagda, att barnen i allmänhet icke hava från hemmet längre väg till folkskola i eget distrikt än fem kilometer. Dock kunna vidsträcktare distrikt inrättas, där genom kommunens åtgärder för skjutsning och i undantagsfall inkvartering elevernas skolvägar ej bliva oskäligt betungande. I enlighet härmed bör distriktsindelningen för folkskolorna i landskommunerna granskas och härvid beaktas, att av sådant till två eller flere kommuner hörande bosättningsområde, som icke lämpligen kan fördelas på övriga skoldistrikt inom vederbörande kommuner, skall bildas ett särskilt skoldistrikt.

Kommunens beslut i ärendet bör av landskapsstyrelsen oförändrat godkännas eller förkastas, i vilket senare fall landskapsstyrelsen

sensen äger, med angivande av skälen för förkastande samt med nödiga anvisningar, återförysa ärendet för uppgörande inom viss tid av ny ändamålsenlig distriktsindelning. Därest landskapsstyrelsen anser sig icke kunna oförändrat godkänna kommunernas i saken fattade nya beslut, äger den avgöra frågan i enlighet med föreskrifterna i denna landskapslag.

Fastställd distriktsindelning kan ändras i samma ordning.

7 §.

Folkskolan utövar sin verksamhet antingen som fullständig folkskola, vilken indelas i lägre och högre folkskola, eller som reducerad folkskola.

Fullständig folkskola omfattar sju årsklasser, av vilka de tvenne lägsta bilda den lägre och de fem högsta årsklasserna den högre folkskolan. Reducerad folkskola har ävenså sju årsklasser, men arbetar med en lärare, sålunda att en del av lästiden användes till undervisning i de två lägsta och den andra delen i de fem högsta årsklasserna. I vardera skoltypen meddelas fortsättningsundervisning under ett års tid.

Med landskapsstyrelsens tillstånd kan i fullständig folkskola tredje klassen tillfälligt överföras till lägre folkskolan.

Den högre folkskolan är alltid fast. Lärotiden i densamma är trettiosex veckor av läsåret. Dock må eleverna i de två eller tre högsta årsklasserna under hösten, då lantbruks- eller andra till befolkningens stadigvarande näringsfång hörande brådiskande arbeten sådant påkalla, genom direktionens beslut befrias från skolgång för högst femton dagar av skolarbetet. Likaså må i lägre folkskola med en lärare enligt direktionens beslut en klass helt eller delvis undervisas ensam under högst tre veckor i början av läsåret, varvid övriga elever åtnjuta ledighet. Direktionens beslut skall ofördröjligen delgivas inspektören.

Den lägre folkskolan är antingen fast, i vilket fall läraren arbetar inom ett eller också turvis inom två distrikt, eller ambulatorisk, varvid läraren är i verksamhet turvis på två orter inom skoldistriktet. Lärotiden är trettiosex veckor, om läraren är i verksamhet på en undervisningsort, samt aderton veckor, om läraren arbetar på två undervisningsorter.

Reducerad folkskola är alltid fast. Undervisningstiden i densamma är fyrtio veckor.

Den egentliga folkskolan är sexårig, därest kommunen anordnar tvåårig dagfortsättningsundervisning.

I Mariehamn skall finnas fortsättningsklasser, som ansluta sig till folkskolan och huvudsakligen avse utbildning för det praktiska livet. Denna undervisning meddelas om dagen.

Med landskapsstyrelsens begivande kunna i särskilda fall avvikelser göras från bestämmelsen rörande undervisningens meddelande om dagen.

I varje folkskola på landet skall läsårsvi enligt av inspektören godkänd plan meddelas fortsättningsundervisning under minst etthundra timmar, såframt minst åtta läropliktiga eller frivilliga deltagare anmäla sig. Är antalet deltagare mindre, må kommunen ordna för dessa undervisning vid folkskola i något annat distrikt såvitt detta med tillämpning av stadgandena i 10 § 1 mom. i avseende å de fortsättningsundervisning underkastade är möjligt. Finnes ej möjlighet därtill och är antalet deltagare minst fem, skall fortsättningsundervisning meddelas vid folkskola i eget distrikt etthundra timmar under läsåret.

Vid beräkandet av det för den i föregående moment nämnda fortsättningsundervisningen utgående arvodet anses tjugufem fortsättningsundervisningstimmar motsvara den i 21 § landskapslagen

om kostnaderna för folkskolväsendet stadgade veckotimmen.

I distrikt, där antalet barn, vilka böra intagas i högre folkskola, uppgår till minst tjugofem, skall finnas högre folkskola samt, om antalet barn, som böra intagas i lägre folkskola, uppgår till minst tolv, en därtill ansluten lägre folkskola, som arbetar trettiosex veckor av året.

Där antalet barn, som böra intagas i högre folkskola, understiger tjugofem samt fullständig folkskola icke av kommunen i distriktet inrättats, skall undervisning meddelas i reducerad folkskola.

Är hela antalet barn, som böra intagas i högre och lägre folkskola, mindre än tjugofem, vare kommun likväl icke pliktig att för dem bekosta undervisning i deras eget distrikt, men åligge densamma dock att bidra till deras skolgång i ett annat distrikts folkskola.

Barns målsman, vare sig han är finsk medborgare eller icke, må låta barn, som äro i läropliktsåldern och som ännu icke genomgått folkskolans lärokurs, avgiftsfritt besöka skola i det distrikt,

där han är bosatt eller vistas för arbetsförtjänst. I stället för denna rätt må målsmannen dock kunna erbjudas tillfälle att temporärt under ett helt läsår i sänder låta barnet besöka annan folkskola i kommunen eller skola i främmande kommun, såframt ej barnets väg till skolan kommer att överstiga fem kilometer eller kommun enligt 9 § 3 mom. är pliktig att för barnen bekosta undervisning i deras eget distrikt eller där genom kommunens åtgärder för skjutsning och i undantagsfall inkvartering barnens skolvägar ej bliva oskäligt betungande.

Målsman är dessutom berättigad att under iakttagande av stadgatsförfarande sätta barn i annan folkskola i samma kommun, såvitt där icke föranledes indragning av landskapsunderstödet för avlönande av lärare inom det egna distriktet eller ock inrättande eller uppehållande av eljest onödig tjänst i det andra distriktet eller anskaffande av extra byggnad.

Målsman må sätta barn i folkskola inom främmande kommun, såframt motsvarande antal på kommunens område bosatta barn samtidigt kommer att besöka folkskola i målsmannens egen kommun eller den främmande kommunen därtill samtycker. Barn från främmande kommun vare kommunen dock ej skyldig att intaga i sin skola, om i följd därav ny lä-

rartjänst måste inrättas eller eljest överflödigt tjänst uppehållas eller ock extra byggnad anskaffas.

11 §.

I högre folkskola må icke flere än fyrtio elever åtnjuta samfällad undervisning, ej heller flere än trettiofyra i lägre folkskola.

Överstiger antalet barn, som skola samfällt undervisas, ovan nämnda tal, må kommunen anställa flere lärare vid skolan eller dela skoldistriktet.

12 §.

Sedan Mariehamns invånarantal stigit till minst tiotusen, vare staden pliktig anordna särundervisning för de i 4 § 2 mom. omnämnda barn.

3 kap.

Om övervakande av läropliktens fullgörande.

13 §.

Folkskoldirektion skall under inspektörens och landskapsstyrelsens inseende hava vårdnad därom, att inom dess distrikt läroplikten fullgöres i enlighet med denna landskapslag.

Denna omvårdnad kan av kommun i vissa avseenden överlåtas på

051
en särskild nämnd eller annan kommunal myndighet.

14 §.

Folkskoldirektion äger föra förteckning över läroplikt underkastade barn inom distriktet, för vilket ändamål vederbörande prästerskap, församlingsföreståndare och den, som för civilregister, äro pliktiga att lämna nödiga uppgifter.

15 §.

Försummar målsman sin skyldighet att låta barn regelbundet besöka skola eller ombesörjer han icke för detsamma motsvarande undervisning, skall direktionen anmoda målsmannen att fullgöra sagda skyldighet samt, där han icke låter sig därav rätta, anmäla honom hos allmänna åklagaren till åtal inför domstol eller hos socialnämnden för åtgärd.

Finner domstol målsman förvunnen om sådan försumlighet, döme honom till högst femtio dagsböter.

16 §.

Läropliktigt barn skall icke intagas som elev i sådan skola, i vilken undervisning icke meddelas under lika många veckotimmar och lika många läsår som på folkskolans motsvarande stadium.

Landskapsstyrelsen äger övervaka, att jämväl andra än kommu-

052
nala skolor, i vilka meddelas för läropliktens fullgörande erforderlig undervisning, uppfylla i 1 mom. föreskrivna villkor och även i övrigt fylla sitt ändamål.

17 §.

Åtnjuter barn för fullgörande av sin läroplikt undervisning på annat sätt än i folkskola inom eget distrikt, vare barnets målsman pliktig att vid ingången av varje läsår därom anmäla hos direktionen för vederbörande folkskola samt, därest den barnet meddelade undervisningen icke står under landskapsstyrelsens inseende, vid utgången av varje läsår till folkskoldirektionen insända av kompetent person utfärdat intyg över arten och omfånget av barnet meddelad undervisning. I brist på intyg, som kan godkännas, åligger direktionen att i sådant avseende låta anställa förhör med barnet. Finner direktionen sådant nödigt, vare berättigad att låta verkställa förhör vid slutet av varje lästermin. Förhöret må verkställas av barnets lärare i närvaro av en av direktionen utsedd kompetent person. Med kompetent person avses i denna paragraf kompetent lärare vid högre folkskola eller, om barnet befinner sig på lägre folkskolans stadium, även kompetent lärare vid lägre folkskola.

Befinnes det att hemundervisningen, oaktat påminnelse, icke motsvarar sitt ändamål, må direktionen ålägga målsmannen att inom förelagd tid låta intaga barnet i skola.

Målsman, som icke åtnöjes med direktionens beslut, äger rätt att hänskjuta ärendet till vederbörande inspektörs avgörande.

18 §.

Varje landskommun bör efter överläggning med inspektören uppgöra och till landskapsstyrelsen för fastställelse insända i överensstämmelse med denna landskapslag uppgjord plan angående ordningen och tiden för grundandet av folkskolor, antalet lärare samt läropliktens verkställande.

Kommunens beslut i ärendet bör av landskapsstyrelsen oförändrat godkännas eller förkastas, i vilket senare fall landskapsstyrelsen äger, med angivande av skälen för förkastandet samt med nödiga anvisningar, återförvisa ärendet i och för uppgörande inom viss tid av ny ändamålsenlig plan. Därest landskapsstyrelsen anser sig icke kunna oförändrat godkänna kommunens i saken fattade nya beslut, äger den avgöra ärendet i noggrann överensstämmelse med landskapslagens föreskrifter.

19 §.

Ansers avvikelse från bestämmelserna angående distriktsindelningen vara nödvändig till följd av lokala eller andra förhållanden i enskilda fall, ansöke kommunen därom hos landskapsstyrelsen.

20 §.

Uppgår antalet gosselever vid högre folkskola till minst ett-hundra, skall i skolan finnas en särskild lärartjänst för gossarnas slöjdundervisning. Särskild lärare bör även finnas för flickernas handarbetsundervisning, om flickelevernas antal uppgår till minst etthundra.

I kommun, där minst femtio flickelever komma i åtnjutande av fortsättningsundervisning på dagen eller där minst tio skolor meddela sådan undervisning på aftonen, skall finnas särskild lärartjänst i huslig ekonomi.

Mindre kommuner böra gemensamt anställa lärare i huslig ekonomi, så att behovet av sådan lärare blir på motsvarande sätt tillgodosett.

Vid fullständig folkskola med två lärare böra dessa vara lärare vid högre folkskola.

21 §.

Vad härförinnan stadgats angående högre folkskola, skall i tillämpliga delar lända till efter rättelse jämväl med avseende på lägre folkskola och reducerad folkskola.

Med barns målsman avses i denna landskapslag den, som huvudsakligen drager försorg om barnets vård och uppfostran.

22 §.

Landskapsstyrelsen äger genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser angående verkställigheten och tillämpningen av denna landskapslag.

23 §.

Denna landskapslag träder omedelbart i kraft. Därest ombildande av egentlig folkskola till sjukklassig sådan kräver utvidgning av skollokaliteterna, skall denna vara verkställd till den 1 augusti 1958. Stadgandet i 20 § 4 mom. skall tillämpas, då tjänst blir ledig i skola med två lärare eller då i tjänst varande lärare uppnår kompetens för lärartjänster vid högre folkskola.

Mariehamn den 21 oktober 1953.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Viktor Strandfält

Viktor Strandfält.

Landskapssekreterare

Ch. Stormbom
Ch. Stormbom.

№ 12/1953.

LAGUTSKOTTETS betänkande № 12/1953 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till Ålands landsting med förslag till landskapslag om läroplikt i landskapet Åland (№ 19/1953).

Ifråga om förenämnda lagförslag, varöver landstinget inbegärt lagutskottets utlåtande, får utskottet endast hänvisa till vad landskapsstyrelsen i sin motivering framhållit och för landstinget värdsammast föreslå,

att landstinget ville godkänna lagförslaget.

Mariehamn den 13 november 1953.

På lagutskottets vägnar:

Herman Mattsson
Herman Mattsson.

Amel Kuffschnoff
Amel Kuffschnoff.

Närvarande i utskottet: Herman Mattsson, ordförande, Jan Erik Eriksson, Påvals, Nordman och Persson.